

T1- Kitap inceleme: Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak uzaktan öğretimi¹**Feyza Yağmur YEĞİN²**

APA: Yeğın, F. Y. (2022). Kitap inceleme: Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak uzaktan öğretimi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (28), 675-679. DOI: 10.29000/rumelide.1133930.

Salgın hastalık sebebiyle toplu yaşama alanlarında bir araya gelmek imkansızlaştığında, pek çok ülke gibi Türkiye’de de eğitim-öğretim süreci, teknolojik cihazlar aracılığıyla uzaktan gerçekleştirildi. Bu zorunlu deneyim; alt yapıdan içeriğe, öğretmen yeterliliklerinden ölçme değerlendirmeye değin pek çok eksikliği ortaya çıkardı. Gerek ana dili gerek yabancı dil olarak Türkçe öğretimi süreçlerini yürüten öğretmenler de bu eksiklerin gölgesi altında çalıştılar. Bu süreç, Türkçe öğretimi alanında çalışan bilim insanları için de önemli bir gözlem ve araştırma sahasını gündeme getirdi: uzaktan Türkçe öğretimi. Elbette salgın hastalık öncesinde de uzaktan eğitim vardı ancak oranı oldukça düşüktü.

Şimdiyse salgın sona ermiş olmasına rağmen pek çok kurum, derslerinin bir bölümünü hâlen uzaktan gerçekleştirmektedir. Bunlar arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi faaliyetlerini yürüten kurumlar da vardır. Bu durum, öğretmenlere ve öğretmen yetiştiren kurumlara rehberlik edecek çalışmalara duyulan ihtiyacı açığa çıkardı. Göçer ve Morali (2022) editörlüğünde bir grup araştırmacı tarafından bu ihtiyaca cevap vermek üzere bir kitap yayımlanmıştır. Kitabın önsözünde araştırmacılar, Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak uzaktan öğretiminde temel ilke ve ölçütleri, mevcut uzaktan Türkçe öğretim sistemleri ve bu sistemlerin hangi koşullarda kullanılması gerektiğini ortaya koymayı amaçladıklarını ifade etmişlerdir (2022: 5).

Uzaktan öğretim sırasında öğrencilerin dört temel dil becerisini geliştirmek amacıyla eğitimciler çeşitli Web 2.0 araçları kullanmıştır. Kitapta, bu araçların neler olduğu ve nasıl kullanılacağı görsellerle açıklanmıştır. Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretiminde materyal geliştirmenin önemi vurgulanmış ve bu hususta örneklerle yer verilerek nitelikli bir öğrenme-öğretme süreci tasarlanmıştır. On üç bölümden oluşan kitabın her bir bölümü ilgili alanın uzmanları tarafından kaleme alınmıştır. Bölüm başlıkları aşağıdaki gibidir:

1. Türkçenin İkinci Dil Olarak Uzaktan Öğretiminin Genel Görünümü
2. Açık ve Uzaktan Türkçe Öğretim Sistemleri
3. Sosyal Medya Platformları
4. Öğretici Yetkinlik ve Yeterlilikleri
5. Temel İlke, Ölçütler: Etkinlik Tasarımı ve Uygulamaları

¹ Göçer, A. Ve Morali, G. (Ed). (2022). Türkçenin İkinci/Yabancı Dil Olarak Uzaktan Öğretimi. Kayseri: Kimlik Yayınları.
² Arş. Gör., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü (İstanbul, Türkiye), feyza.yegin@medeniyet.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6803-6614. [Tanıtma, Makale kayıt tarihi: 24.04.2022-kabul tarihi: 20.06.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1133930]

6. Sınıf İçi Etkileşim ve Etkinlikler
7. Okuma Becerisinin Geliştirilmesi
8. Yazma Becerisinin Geliştirilmesi
9. Dinleme Becerisinin Geliştirilmesi
10. Konuşma Becerisinin Geliştirilmesi
11. Sözcük Dağarcığının Geliştirilmesi
12. Dil Bilgisi Öğretimi
13. Ölçme ve Değerlendirme

İlk bölüm, Türkçenin İkinci Dil Olarak Uzaktan Öğretiminin Genel Görünümü adını taşımaktadır. Bu bölümün girişinde uzaktan eğitimin tarihine kısaca yer verilmiş, akabinde eş zamanlı, eş zamansız ve karma uzaktan eğitim modellerinden bahsedilerek bu modeller örnekler eşliğinde ayrıntılı bir biçimde incelenmiştir. Uzaktan Dil Öğretimi adlı kısımda uzaktan ve geleneksel dil öğrenme yöntemleri ve araçları karşılaştırılmış, önemli farklılıklar belirlenmiştir. Sonrasında Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (AOÖÇ) ve Uzaktan Dil Eğitimi başlığı altında çeşitli seviyelerde ölçekler ve onlara ait tablolara yer verilmiştir. İşitsel (veya işaret dilli) Medyayı ve Kayıtları Anlama, Tv, Film ve Video İzleme, Çevrim İçi Konuşma ve Tartışma, Bir Amaca Yönelik Çevrim İçi İşlemler ve İş Birliği, Haberleşme Araçları Kullanma başlıklarıyla paylaşılan bu ölçekler ayrı ayrı incelenmiştir. Yazarlar uzaktan eğitim modellerinden bahsederken değinmiş oldukları eş zamanlı ve eş zamansız modeller hakkında daha ayrıntılı bilgilere Uzaktan Öğrenme Uygulamaları ile İkinci Dil Olarak Türkçe Öğretimi başlığı altında yer verirken her iki model için de çeşitli üniversitelerden örnekler vermişlerdir. Uzaktan İkinci Dil Olarak Türkçe Öğretimi Uygulamalarının Kullanılabilirliği başlığında kullanılabilirlik kavramı açıklanmış ve Türkçe öğretimindeki uygulamalar bu açıdan değerlendirilmiştir. Bölüm yazarları Okur ve Demirdöven (2022), bu uygulamalar sayesinde öğrenme öğretme süreçlerinin niteliklerinin yükseleceği beklentisinde olduklarını belirtmişlerdir.

İkinci bölüm olan Açık ve Uzaktan Eğitim Sistemleri'nin giriş kısmında bilgisayar tabanlı öğretim, bilgisayar destekli öğretim, bilgisayar destekli öğrenim ve internet tabanlı öğrenme kavramları arasındaki farklar açıklanmıştır. Daha sonra yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış açık ve uzaktan eğitim kavramları tanımlanmış, her birinin hedefleri bir tablo hâlinde gösterilmiştir. Açık ve uzaktan öğrenme sistemlerindeki beklentiler sırasıyla ifade edilerek ihtiyaçlar belirlenmiştir. Öğrenme yönetim sistemlerinin kullanımından bahsedilerek bu platformun tanımı yapılmış, eğitimde öğrenme yönetim sistemi kullanımı başlığı altında Türkiye'de kullanılan ÖYS teknolojilerinin oranı ile dünyada ÖYS kullanım oranları grafikler aracılığıyla gösterilmiştir. Ardından öğretim sürecinde kullanılacak uygulamalar özel olarak ele alınmış ve arayüzleri görsellerle desteklenerek tanıtılmıştır. Konuyu takiben Öğrenme Yönetim Sistemleri İçin Ölçütler başlığında gerekli standartlar açıklanmış ve sitelerin sahip olması gereken özellikler belirtilmiştir. Daha sonra uzaktan Türkçe öğretim sistemleri tanıtılmıştır. Uzaktan Türkçe Öğretim Sistemlerine İçerik Oluşturma başlığı altında yalnızca görsel ve görsel-işitsel işitsel materyallerle ölçme ve değerlendirme materyalleri resimler eşliğinde açıklanmıştır. Bölüm yazarları Zenci, Saltık ve Pilancı (2022) sonuç bölümünde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğretim yönetim sistemleri alanında çalışacak uzmanların yetiştirilmesine ihtiyaç duyulduğunu

belirtmiş ve öğrencilerin teknoloji kullanım biçimlerine uygun şekilde öğretim yönetim sistemlerinin tasarlanması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Sosyal Medya Platformları adlı üçüncü bölümde sosyal medyanın kullanım amaçlarının değiştiği ifade edilmiştir. Bu tespite göre Covid-19 sonrasında sosyal medya üzerinden bireysel öğrenme anlayışı gelişmiştir. Her geçen gün artan kullanıcılar sayısına vurgu yapılarak en çok hangi uygulamalarda aktif oldukları örneklerle açıklanmıştır. Sosyal medyanın hayatımızdaki yeri hakkındaki genel görüşlerin ardından Türkçenin yabancı/ikinci dil olarak uzaktan öğretiminde sosyal medyanın varlığından bahsedilmiştir. Sosyal medyanın tarihinden söze başlanarak eğitim öğretimde kullanılmaya nasıl elverişli bir hale geldiği açıklanmıştır. Türkçenin Yabancı/İkinci Dil Olarak Öğretiminde Sosyal Medya Kullanımı adlı başlıkta en çok kullanılan platformlara değinilmiştir. Bu platformların yabancılara Türkçe öğretiminde nasıl kullanıldığı detaylıca anlatılmıştır. Platformların içlerinde yer alan sayfalar ve gruplardan bazıları listelenmiştir. Daha sonra yabancı/ikinci dil olarak Türkçe öğretiminde sosyal medya kullanımının yararları ve sınırlılıkları iki farklı başlık halinde incelenmiştir. Sonuç kısmında, henüz lisans programında yabancılara Türkçe öğretimi bölümünün olmamasının eksikliğinden bahsedilirken yabancılara Türkçe öğretimi sertifika programının da önemli bir gelişme olduğu ifade edilmiştir. Yabancılara Türkçe öğretiminde etkili bir öğrenme-öğretme ortamını yaratabilmek için öğrencilerin dijital yeterliliklere sahip olarak yetiştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu sayede sosyal medya sınırlılıklarının ortadan kalkacağı öngörülmüştür (Çangal,2022).

Öğretici Yetkinlik ve Yeterlilikleri başlıklı dördüncü bölümün giriş kısmında öğretmenler ve öğrencilerin alanda çalışanların çeşitliliği bakımından belli bir standarda sahip olmadığı ifade edilerek dil öğretiminin başarılı bir biçimde sürdürülmesi için öğrencilerin bazı yeterliliklere sahip olması gerektiğinin altı çizilmiştir. İkinci Dil ve Öğretimi başlığı altında kuramsal çalışmalara atıf yapılarak dil edinime ve öğrenme süreçleri ele alınıp açıklanmıştır. Öğretici Yeterlilikleri ve Dil Öğretimi başlığı altında Türkçe öğrencilerinin sahip olması gereken özellikler ayrıntılı bir şekilde maddeler halinde açıklanmıştır. Öğretici Yeterlilikleri ve Uzaktan Öğretim başlığında ise bilgisayar ile dil öğretim tarihi kronolojik olarak anlatılmıştır. Genel anlamıyla yabancı dil öğrencilerinin teknoloji ve öğretim arasında bir uyum yakalaması gerektiği ifade edilerek teknolojinin dil öğretiminde nasıl kullanılacağına yönelik yaklaşımlardan ve uygulamalarından bahsedilmiştir. Aynı başlık altında ikinci dil öğrencilerinin yeterliliklerini sorgulamak maksadıyla sorulması gereken otuz dört soru maddeler halinde önerilmiştir. Bölüm yazarları sonuç kısmında teknoloji ve pedagojinin bir uyum içerisinde ilerlemesinin önemini vurgulayarak dil öğrencilerinin buna uygun şekilde yetiştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir (İnal, Durmuş, 2022).

Uzaktan Öğretimde Temel İlke, Ölçütler: Etkinlik Tasarımı ve Uygulamaları adlı beşinci bölümün giriş kısmında bir dili öğrenme ortamının teknoloji ile değiştiği, teknolojiye erişebilmenin kolaylığıyla beraber dil öğrenenlerin uzaktan öğretim sistemlerine yöneldiği ifade edilmiştir. Açık ve Uzaktan Dil Öğretimi başlığı altında dil öğretim sistemlerinde sıklıkla kullanılan harmanlanmış, açık ve uzaktan, yüz yüze uygulamaların benzer ve farklı özellikleri kümelendirilmiştir. Türkçenin İkinci Dil Olarak Uzaktan Öğretiminde Temel İlke ve Ölçütler başlığında öncelikle çalışma ekipleri, organizasyon, ders içeriği oluşturma, teknik, öğrenme alışkanlıkları ve öğretmen alışkanlıkları farklı başlıklar halinde ele alınarak incelenmiş ve nasıl olmaları gerektiği konusunda bir dizi öneri sıralanmıştır. Daha sonra genel ölçütler, içeriğe ilişkin ölçütler, dil bilgisi konuları sırasıyla tablolar halinde verilmiştir. Türkçenin İkinci Dil Olarak Uzaktan Öğretiminde Etkinlik Tasarımı adlı başlıkta etkinlik hazırlama ilkeleri yirmi beş madde olarak sıralanmış, dört temel beceri ve dil bilgisine yönelik örnek etkinlikler ile uygulamalara yer

verilmiştir. Sonuç kısmında açık ve uzaktan dil öğretimi için ilkeler gözetilerek ihtiyaçlara cevap verebilen bir tasarım hazırlanmasının gereği ve önemi vurgulanmıştır (Saltık, Zenci, Pilancı, 2022).

Sınıf İçi Etkileşim ve Etkinlikler adlı altıncı bölümde uzun bir giriş yazılmıştır. Bu bölümde teknoloji ve öğretmen iş birliğinde eğitimi sürdürme, tekno-pedagojik ürünler ve uzaktan eğitimin kolaylıklarından bahsedilmiştir. Daha sonra Türkiye’de kullanılan Türkçe öğretme amaçlı web sitelerinden örnekler verilip sınırlı sayıda oldukları dile getirmiştir. Ayrı ayrı başlıklar halinde okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerileri, sözcük öğretimi ve dil bilgisi detaylıca işlenerek her birine etkinlik örnekleri verilmiş, işlem basamakları açıklanmıştır. Sonuç ve Öneriler alt başlığında tekno-pedagojik ürünlerin hazırlanması ve kullanılmasında daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir. Dil öğretilirken dil kullanımının yanı sıra o dile ait kültürü de metinlerle beraber aktarmak gerektiği vurgulanmıştır. Daha sonra yabancılara Türkçe öğretiminde tasarlanan ürünlerin standartlaştırılması için on üç öneri bir liste halinde sunulmuştur (Tüm, 2022).

Kitabın ilerleyen bölümlerinde sırasıyla Okuma Becerisinin Geliştirilmesi (Moralı, Göçer, 2022), Yazma Becerisinin Geliştirilmesi (Göçen, 2022) Dinleme Becerisinin Geliştirilmesi (Göçer, Moralı, Kurt, 2022), Konuşma Becerisinin Geliştirilmesi (Göçer, Karadağ, 2022), Sözcük Dağarcığının Geliştirilmesi (Başoğul, 2022) ve Dil Bilgisi Öğretimi (Benzer, 2022) başlıkları altında anlama ve anlatma becerileri detaylıca işlenmiş; her bir becerinin dil seviyelerine göre kazanımları belirtilerek etkinliklere yer verilmiştir. Becerilerin geliştirilmesine yönelik kullanılacak uzaktan öğretim uygulamaları ve sistemleri hakkında verilen bilgiler görsellerle desteklenmiştir.

Son bölüm olan Ölçme ve Değerlendirme ’de öncelikle bir eğitim sürecinde ölçme ve değerlendirmenin yeri ele alınarak öneminin altı çizilmiştir. Öyle ki hedeflenen kazanımların gerçekleştiğine dair bizi bilgilendiren bu kısım, Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretiminde de göz ardı edilemeyecek bir konudur. Bu konu detaylandırılarak Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak uzaktan öğretiminde hangi sınav türleriyle nasıl gerçekleştirildiği incelenmiştir. Uzaktan Öğretimde Teknoloji Temelli e-Değerlendirme Araç ve Uygulamaları başlığı altında internet üzerinden sürecinin nasıl yürütüldüğü ve sağladığı kolaylıklar açıklanmış, kullanılacak Web 2.0 araçlarına örnekler verilmiştir. Diller için Avrupa Ortak Çerçeve Metni ve Ölçme Değerlendirme başlığında konu detaylandırılmış ve ilerleyen sayfalarda Türkçenin ikinci dil olarak uzaktan öğretiminde ölçme değerlendirme yaklaşımları ayrı başlıklar halinde açıklanmıştır. Her bir yaklaşım için kullanılacak araç ve uygulamalara yer verilmiştir. Türkçenin ikinci dil olarak uzaktan öğretiminde süreç ve sonuç temelli değerlendirme uygulamaları kısmında yapılması gerekenlere dikkat çekilmiş ve birtakım önerilerde bulunulmuştur. Dil öğretiminde dört temel becerinin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği düşüncesiyle her biri için ölçekler oluşturulmuş ve çeşitli etkinlik örnekleri verilmiştir. Bunların ardından ikinci/yabancı dil olarak Türkçenin öğretildiği kurumlarda gerçekleştirilen süreç ve sonuç değerlendirme sınavları hakkında bilgi verilmiştir. (Göçer, 2022)

Uzaktan Türkçe öğretiminde geldiğimiz noktayı ele alıp inceleyen bu kitap, hem mevcut durumu derinlemesine analiz etmekte hem de öğretim sürecini geliştirmeye yönelik önemli uyarı ve önerilerde bulunmaktadır. Bu çalışma sayesinde öğretim niteliğinin artması ve öğrenme atmosferinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Her bir bölüm yazarı, sürecin bir yönünü ayrıntılı bir şekilde incelemiş ve okura rehberlik etmiştir. Bütün bu özellikleriyle literatüre önemli katkılar sağlayan bu kitap; alanda çalışan araştırmacılar başta olmak üzere, Türkçeyi yabancı dil olarak öğretenlere, böylesi bir hazırlık içerisindeki lisans ve lisansüstü öğrencilerine her an başvurabilecekleri önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Kaynakça

- Ak Başoğul, D. (2022). Türkçenin İkinci/Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Sözcük Dağarcığının Geliştirilmesi. A. Göçer. (Ed.), *Türkçenin İkinci Dil Olarak Uzaktan Öğretimi* içinde (ss. 343-389). Kayseri: Kimlik.
- Benzer, A. (2022). Türkçenin İkinci/Yabancı Dil Öğretiminde Dil Bilgisi Öğretimi. A. Göçer. (Ed.) *Türkçenin İkinci Dil Olarak Uzaktan Öğretimi* içinde (ss. 391-422). Kayseri: Kimlik.
- Çalışır Zenci, S., Saltık, O., Pilancı, H. (2022). Açık ve Uzaktan Türkçe Öğretim Sistemleri. A. Göçer (Ed.), *Türkçenin İkinci Dil Olarak Uzaktan Öğretimi* içinde (ss. 51-83). Kayseri: Kimlik.
- Çangal, Ö. (2022). Türkçenin Yabancı/İkinci Dil Olarak Uzaktan Öğretiminde Sosyal Medya Platformları. A. Göçer (Ed.), *Türkçenin İkinci Dil Olarak Uzaktan Öğretimi* içinde (ss. 85-104). Kayseri: Kimlik.
- Göçen, G. (2022). Türkçenin İkinci/Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yazma Becerisinin Geliştirilmesi. A. Göçer (Ed.), *Türkçenin İkinci Dil Olarak Uzaktan Öğretimi* içinde (ss. 215-246). Kayseri: Kimlik.
- Göçer, A. ve Moralı, G. (Ed). (2022). Türkçenin İkinci/Yabancı Dil Olarak Uzaktan Öğretimi. Kayseri: Kimlik.
- Göçer, A., Moralı, G., Kurt, A. (2022). Türkçenin İkinci/Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dinleme Becerisinin Geliştirilmesi. A. Göçer (Ed.), *Türkçenin İkinci Dil Olarak Uzaktan Öğretimi* içinde (ss. 247-289). Kayseri: Kimlik.
- Göçer, A. (2022). Türkçenin İkinci/Yabancı Dil Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme. A. Göçer. (Ed.), *Türkçenin İkinci Dil Olarak Uzaktan Öğretimi* içinde (ss. 423-494). Kayseri: Kimlik.
- Göçer, A., Karadağ, F. (2022). Türkçenin İkinci/Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Konuşma Becerisinin Geliştirilmesi. A. Göçer. (Ed.), *Türkçenin İkinci Dil Olarak Uzaktan Öğretimi* içinde (ss. 291-342). Kayseri: Kimlik.
- İnal, E., Durmuş, M. (2022). Türkçenin İkinci/Yabancı Dil Öğretiminde Öğretici Yetkinlik ve Yeterlilikleri. A. Göçer (Ed.), *Türkçenin İkinci Dil Olarak Uzaktan Öğretimi* içinde (ss. 107-120). Kayseri: Kimlik.
- Moralı, G., Göçer, A. (2022). Türkçenin İkinci/Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Okuma Becerisinin Geliştirilmesi. A. Göçer (Ed.), *Türkçenin İkinci Dil Olarak Uzaktan Öğretimi* içinde (ss. 185-214). Kayseri: Kimlik.
- Okur, A. (2022). Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretiminin Genel Görünümü. A. Göçer (Ed.), *Türkçenin İkinci Dil Olarak Uzaktan Öğretimi* içinde (ss.15-49). Kayseri: Kimlik.
- Saltık, O., Çalışır Zenci, S., Pilancı, H. (2022). Türkçenin İkinci/Yabancı Dil Öğretiminde Temel İlke, Ölçütler: Etkinlik Tasarımı ve Uygulamaları. A. Göçer (Ed.), *Türkçenin İkinci Dil Olarak Uzaktan Öğretimi* içinde (ss. 121-146). Kayseri: Kimlik.
- Tüm, G. (2022). Türkçenin İkinci/Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Sınıf İçi Etkileşimler. A. Göçer (Ed.), *Türkçenin İkinci Dil Olarak Uzaktan Öğretimi* içinde (ss. 147-184). Kayseri: Kimlik.

Adres

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeđi Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeđi Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616